

مقاله پژوهشی: تأثیرات جنگ نرم غرب بر مشروعیت سیاسی جمهوری اسلامی ایران

اصغر افتخاری^۱، امیر غلامعلیان^۲، سلیمان طاهری^۳

پذیرش مقاله: ۹۷/۱۱/۱۷

دریافت مقاله: ۹۷/۱۰/۰۹

چکیده

تحقیق حاضر با هدف پاسخگویی به این سؤال اساسی صورت گرفته است که جنگ نرم غرب چه تأثیری بر مشروعیت سیاسی در جمهوری اسلامی ایران دارد. این تحقیق بر مبنای دستاورد از نوع کاربردی، بر مبنای اهداف و ماهیت، از نوع پیمایشی، توصیفی و تحلیلی و بر مبنای نوع داده های مورد استفاده از نوع آمیخته است. پس از بررسی دیدگاه های نظری راجع به جنگ نرم و مشروعیت سیاسی، ابعاد و مؤلفه های آن شناسایی شده و به منظور تعیین تأثیر مؤلفه ها، نسبت به تنظیم پرسشنامه بین جامعه آماری اقدام گردید. روش جمع آوری اطلاعات و داده ها به روش کتابخانه ای و میدانی بوده و با استفاده از ابزارهای پرسشنامه و فیش برداری کتابخانه ای، داده های لازم جمع آوری شدند. داده های تحقیق با استفاده از شیوه های آماری توصیفی و تحلیل های کیفی مورد تجزیه و تحلیل قرار گرفته اند. نتیجه این تحقیق بیانگر این است که پس از پیروزی انقلاب اسلامی، غرب با بکارگیری مؤلفه های گوناگون جنگ نرم در ابعاد سیاسی، فرهنگی با عنوان های تضعیف اصل ولایت فقیه، بهره برداری تاکتیکی از حقوق بشر، وقوع انقلاب های رنگی در کشور، رواج نافرمانی مدنی، فرقه سازی دینی و تشکیل اپوزیسیون های فرهنگی توسط بلوک غرب و گروه های فشار برای تضعیف نظام و مشروعیت سیاسی آن در سطح داخلی و همچنین مجامع جهانی، برنامه ریزی نموده و بعضاً بحران هایی را برای نظام پدید آورده اند.

واژگان کلیدی: جنگ نرم، مشروعیت سیاسی، مؤلفه سیاسی، مؤلفه فرهنگی، جمهوری اسلامی ایران

۱. دانشیار علوم سیاسی دانشکده معارف اسلامی و علوم سیاسی دانشگاه امام صادق (علیه السلام)

۲. دانش آموخته دکتری علوم دفاعی راهبردی دانشگاه عالی دفاع ملی، (نویسنده مسئول) Gholamalian.Amir.@gmail.com

۳. دانش آموخته دکتری علوم دفاعی راهبردی دانشگاه عالی دفاع ملی

مقدمه

وقوع انقلاب اسلامی و تأسیس نظام جمهوری اسلامی ایران برای دولت مردان آمریکا از مسائل پر دغدغه بوده است؛ آنان تلاش کرده‌اند تا با انواع تحریم و کارشکنی در مسیر پیشرفت ایران، نظام اسلامی را ناکارآمد نشان دهند و با تهاجم به عقاید و باورهای سیاسی، مذهبی و اجتماعی، موجبات تضعیف ایدئولوژی انقلاب اسلامی و شکست نظام جمهوری اسلامی ایران را فراهم کنند. برای بیان مسئله این تحقیق، می‌توان به این نکته اشاره کرد که "غرب به‌منظور آسیب رساندن به هویت اسلامی - ایرانی، تبلیغ در جهت جایگزینی الگوهای مخرب بیگانه به‌جای اسلامی و ملی و درنهایت ترویج تفکرات غربی که سبب تخریب بنیان‌های اعتقادی و مشروعیت نظام سیاسی ج.ا.ایران می‌شود، در تلاش است تا با به‌کارگیری مؤلفه‌های گوناگون جنگ نرم، از جمله مؤلفه‌های سیاسی و فرهنگی، مشروعیت سیاسی نظام را در سطوح داخلی و خارجی کاهش دهد. این تحقیق از آن‌جهت دارای اهمیت است که "اولاً اسناد بالادستی جمهوری اسلامی ایران به مقابله با تهدیدات جنگ نرم غرب بر مشروعیت سیاسی نظام تأکید کرده‌اند و بارها در سخنان حکیمانه رهبر فرزانه انقلاب، حضرت امام خامنه‌ای (حفظه... تعالی)، ضرورت هوشیاری مسئولین مربوطه گوشزد گردیده، معظم‌له برای خنثی کردن تهدیدهای دشمن، دانشجویان، اساتید دانشگاه‌ها و هنرمندان را به میدان فراخوانده و با تأکید بر رسالت دانشجویان با عنوان افسران جنگ نرم و اساتید دانشگاه با عنوان فرماندهان خودی جبهه نرم، مسئولیت آنان را یادآور شده‌اند. (آیت... خامنه‌ای، ۱۳۹۰)، ولی در خصوص شفاف‌سازی و اقدامات عملی برای شناسایی دقیق این فعالیت‌ها اقدام عملی صورت نگرفته است. اجرای این تحقیق می‌تواند راهنمای عملی سازمان‌ها به‌ویژه سازمان‌های سیاسی، فرهنگی کشور در این زمینه باشد. بنابراین با انجام این تحقیق می‌توان مهم‌ترین ابعاد و مؤلفه‌های جنگ نرم غرب که تاکنون مورد استفاده قرار گرفته را تبیین نمود. در ضرورت اجرای این تحقیق می‌توان مغفول ماندن زوایای مختلف جنگ نرم غرب بر علیه مشروعیت نظام را در صورت عدم انجام این تحقیق برشمرد. هر قدر راه‌کارهای غرب برای تضعیف مشروعیت سیاسی جمهوری اسلامی ایران، بیشتر تبیین گردد، انتخاب مدلی برای مقابله با این تهدیدات، سهل‌تر خواهد بود.

هدف اصلی این تحقیق، "شناخت تأثیرات جنگ نرم غرب بر مشروعیت سیاسی در جمهوری اسلامی ایران و اهداف فرعی آن، شناسایی ابعاد جنگ نرم غرب، بر ضد مشروعیت سیاسی ج.ا.ایران و شناسایی سیاست‌های جنگ نرم غرب، بر ضد مشروعیت سیاسی ج.ا.ایران" می‌باشد. با توجه به اهداف تحقیق، سؤال اصلی این تحقیق، به این شکل مطرح گردیده که "جنگ نرم غرب چه تأثیری بر مشروعیت سیاسی در جمهوری اسلامی ایران دارد؟ و در همین راستا سؤالات فرعی به این شکل مطرح گردیده، مهم‌ترین ابعاد جنگ نرم غرب برای تأثیرگذاری بر مشروعیت سیاسی ج.ا.ایران، چیست؟ و مهم‌ترین سیاست‌های غرب در جنگ نرم برای تأثیرگذاری بر مشروعیت سیاسی ج.ا.ایران، چیست؟" فرضیه این تحقیق به این شکل بیان

گردیده" چنین به نظر می‌رسد، جنگ نرم غرب بر ضد مشروعیت سیاسی ج.ا.ایران، بر دو بعد اصلی فرهنگ (با محوریت سیاست‌های فرقه سازی و تقویت اپوزیسیون‌های فرهنگی) و سیاست (با محوریت سیاست‌های تضعیف اصل ولایت فقیه و رواج نافرمانی مدنی)، استوار می‌باشد."

مبانی نظری

الف - پیشینه شناسی:

بامطالعه منابع و مقالات متعددی که در آن‌ها به تأثیرگذاری جنگ نرم و تهدید نرم، پرداخته شده، اغلب به رویکردها، زمینه‌ها و ابعاد جنگ نرم اشاره کرده و به مباحث مربوط به تأثیرگذاری جنگ نرم بر مشروعیت سیاسی کشورها کمتر توجه شده و نظریه‌پردازی در این خصوص اندک می‌باشد. علی‌ایحال به دو نمونه در این رابطه اشاره می‌شود:

حسین ذوالفقاری (۱۳۸۹)، در مقاله‌ای تحت عنوان رویکردهای امنیت داخلی در مقابله با تهدید نرم، در بحث ادبیات تحقیق، به مشروعیت سیاسی و تأثیرپذیری آن از تهدید نرم اشاره‌ای داشته و به این شکل نتیجه‌گیری نموده که تهدید نرم در حوزه سیاسی در مؤلفه‌هایی مانند مشارکت سیاسی و القاء حاکمیت دوگانه می‌تواند منبع و مبنای مشروعیت را به چالش کشانده و الگوهای مشارکت را دچار دگرگونی و تحول نماید و در حوزه فرهنگی نیز به مسائل گوناگون مانند زبان، مذهب و قومیت اشاره شده و به تأثیرگذاری تهدید نرم در این حوزه‌ها بر مشروعیت سیاسی پرداخته است.

اصغر افتخاری (۱۳۸۷) در مقاله‌ای تحت عنوان جنگ نرم از دیدگاه قرآن، اشاره‌ای به فعالیت‌های غرب برای تضعیف مشروعیت سیاسی نظام داشته و چنین نتیجه‌گیری نموده که دشمنان با راه‌اندازی پایگاه‌های جاسوسی برای رخنه در جوامع دینی و به‌دست آوردن اطلاعات در رابطه با افکار و گرایش‌های افراد جامعه و پیدا کردن نقاط ضعف و قابل رخنه در بُعد فرهنگی و امنیتی و نظامی، از طرق و شیوه‌های مختلف در پی فتنه‌انگیزی هستند و در این راه از هیچ تلاشی فروگذار نمی‌کنند. کشف و افشای پایگاه‌های جاسوسی و معرفی افراد مشکوک و مرموز می‌تواند گلوگاه‌ها و طراحان جنگ نرم و ستون پنجم دشمن را افشا و مانع حرکت‌های براندازانه آن‌ها بر ضد نظام شود. بالا بردن بصیرت فرهنگی بهره‌گیری از روش‌های گوناگون برای به تسلیم کشاندن جبهه حق و به‌کارگیری تاکتیک‌های متفاوت، اصلی مهم برای جبهه باطل است.

ب - مفهوم شناسی:

جنگ نرم

الف. چیستی: متعاقب طرح مفهوم قدرت نرم توسط ژوزف نای، شاهد تولید طیف متنوعی از مفاهیم جدید با وصف نرم مانند امنیت نرم، استراتژی نرم و.... هستیم که جنگ نرم نیز از آن جمله می‌باشد. به همین دلیل است که نقطه آغازین شناخت تمامی این مفاهیم را شناخت و تحلیل نظریه نای تشکیل می‌دهد (افتخاری،

۱۳۸۵). جنگ نرم، مجموعه‌ی تدابیر و اقدامات از پیش اندیشیده‌ی فرهنگی، سیاسی و اجتماعی کشورها است که بر نظرات، نگرش‌ها، انگیزش و ارزش‌های مخاطبان آماج (اعم از حکومت‌ها، دولت‌ها، گروه‌ها و مردم کشورهای خارجی) تأثیر می‌گذارد و در بلندمدت موجب تغییر منش، رفتار و کنش‌های فردی و اجتماعی آنان می‌گردد (الیاسی، ۱۳۸۷: ۱۲). همچنین جنگ نرم، استفاده دقیق و برنامه ریزی شده از قدرت نرم علیه نظام‌های سیاسی مورد هدف، به منظور تأثیرگذاری بر باورها و ارزش‌های بنیادین و باهدف دگرگونی در هویت فرهنگی و الگوهای رفتاری موردقبول در عرصه‌های مختلف سیاسی، فرهنگی، اجتماعی و اقتصادی است (نائینی، ۱۳۸۹: ۹۰).

ب. زمینه‌ها: رویکرد لومان را می‌توان در ارتباط با شاخص‌های کنش اجتماعی در جوامع سیاسی پیچیده یا نسبتاً پیچیده مورد توجه قرار داد. در این جوامع، موضوعات اجتماعی صرفاً تحت تأثیر فضای درون ساختاری و محیط مربوطه، تلقی نمی‌شود. در چنین جوامعی، شاهد تأثیرگذاری و نقش آفرینی نیروهای فراملی می‌باشیم. ترکیب نیروهای اجتماعی و بین‌المللی، از یک سو فضای عدم تعادل را به وجود می‌آورد و از سوی دیگر می‌توان آن را زمینه‌ساز فرآیندی دانست که در ادبیات موجود دارای جلوه‌های بی‌ثباتی و عدم تعادل است. این امر زمینه‌ساز جنگ نرم محسوب می‌شود (۱۹۹۰: ۴۲۵).

نظام‌های سیاسی برای محصورسازی نیروهای گریز از مرکز و همچنین حداقل سازی فضای عدم تعادل، نیازمند ایجاد نهادهای متنوع برای کنترل اجتماعی می‌باشند. به عبارت دیگر هر نهاد اجتماعی می‌تواند مرزهای معنادار جدیدی را تولید کند. لومان بر این باور است که بدون تحرک و کنش‌گری چنین نهادهایی، نظام سیاسی و اجتماعی در شرایط آنومی و ناپایداری قرار خواهد داشت (لانک و شیمانگ، ۱۳۸۸: ۸۵) بر خلاف تصور رایج که در بحث مربوط به علل جنگ نرم و چگونگی خاتمه‌ی آن شنیده می‌شود، فقر و فساد و خشونت را می‌توان در زمره‌ی عواملی دانست که زمینه‌ی گسترش منازعات درون اجتماعی را به وجود می‌آورد (مونکلر، ۱۳۸۴: ۶).

ج. ابعاد جنگ نرم:

- **بعد اول، فرهنگی:** فرهنگ، مقوله‌هایی چون هنر، رسانه‌ها، ورزش و یا حتی مواردی مانند ذائقه‌ی غذایی یک ملت، خصلت‌های ملی، موقعیت‌های تاریخی و ادبی (آثار باستانی و گردشگری) را در برمی‌گیرد و از این حیث منبعی بسیار ارزشمند و غنی در مطالعات قدرت نرم به شمار می‌آید که طیف متنوعی از گونه‌های قدرت را با عناوینی چون قدرت رسانه‌ای، قدرت هنجاری، قدرت تمدنی و مواردی از این قبیل به وجود می‌آورد (افتخاری، ۱۳۸۹، ۴۵-۳۸). از جمله مهم‌ترین ابعاد جنگ نرم می‌توان به بعد فرهنگی، سیاسی و بعد اجتماعی اشاره نمود.

بعد دوم، سیاسی: تأثیر سیاست بر قدرت نرم را می‌توان در دو عرصه‌ی داخلی و خارجی مشاهده نمود. در عرصه‌ی داخلی، افکار عمومی (شامل نقش آن در سیاست و میزان تأثیر و همراهی آن با دولت)، رعایت

حقوق بشر، کارآمدی قوه قضائیه، پاسخ‌گویی دولت، میزان امید به رعایت عدالت در افراد جامعه و... مورد توجه است. (افتخاری، ۱۳۹۲). در بعد سیاسی، عوامل جنگ نرم در صدد نوع نگرش، موضع‌گیری و کنش شهروندان یک جامعه را در برابر حکومت و نهادهای سیاسی آن، دست‌کاری نمایند و آنان را برای دست‌یازیدن به کنش‌های اعتراض‌آمیز مانند راهپیمایی، تظاهرات، اعتصاب و جزء آن، ترغیب کنند. به تعبیر روشن‌تر، عوامل جنگ نرم در پی آن هستند که شهروندان جامعه را وادار به نافرمانی مدنی نمایند تا بر اثر آن، رفتار حکومت یا حتی ساختار حکومت را به تدریج دستخوش تغییر سازند و مشروعیت، مقبولیت و کارآمدی الگوی سیاسی موجود را مورد تردید قرار دهند (ساندرس، ۱۳۸۲: ۱۲۱)

مشروعیت سیاسی

الف. چیستی: از جمله مفاهیم بسیار مهم در حوزه سیاسی کشورها مبحث مشروعیت است. برای واژه‌ی مشروعیت در باب سیاست و حکومت تعاریف و معانی فراوانی ذکر کرده‌اند از جمله: اعتدال یا عدالت، قانونی بودن، حق حاکمیت داشتن، کارآمدی و... (حائری، ۱۳۸۳: ۵۶). مشروعیت، عبارت از شناسایی حق حکمرانی است. قدرت هنگامی مشروعیت پیدا می‌کند که فرمان و اطاعت، توأم با حق و حقانیت تلقی شود. (مسعود نیا، مرادی و محمدی‌فر، ۱۳۸۸: ۲۰۳). به هنگام کالبدشکافی واژه‌ی مشروعیت با دو مطلب مواجه می‌شویم: اول، ایجاد حق حکومت برای حاکمان و دوم، پذیرش آن حق از جانب مردم. در واقع، توجیه حق حکومت برای حاکمان و پذیرش آن حق از سوی حکومت شوندگان، اجزای تشکیل‌دهنده‌ی مفهوم مشروعیت هستند. اگر حکومت حاکم‌گران و حکومت‌پذیری حکومت شوندگان را الزام و التزام سیاسی بنامیم، می‌توان گفت که پرسش از چرایی الزام و التزام سیاسی، پرسش از مشروعیت است. (تقوی، ۱۳۷۰: ۱۹۰)

ب. زمینه‌ها: مشروع بودن یک نظام سیاسی، یعنی این‌که آن نظام، مبین اراده‌ی عمومی است و توانایی ایجاد و حفظ این اعتقاد را دارد که نهادهای سیاسی موجود، مناسب‌ترین نهادها برای جامعه هستند. بدین‌سان اقتدار و مشروعیت، هر دو، ارتباط نزدیک با مفهوم تعهد و الزام به فرمان‌برداری می‌یابند و اقتدار، متضمن فرض مشروعیت است. از این رو می‌توان گفت: مشروعیت در اصطلاح سیاسی و علوم اجتماعی، یکی و یگانه بودن و چگونگی انطباق قدرت رهبران و زمامداران جامعه، با نظریه و باورهای همگان یا اکثریت مردم جامعه، در یک‌زمان و مکان معین است که نتیجه آن، پذیرش حق فرمان‌دادن برای رهبران و وظیفه‌ی فرمان‌بردن برای اعضای جامعه می‌باشد. در بسیاری از تئوری‌های جدید مشروعیت، حکومت را مبتنی بر رضایت حکومت‌شوندگان می‌داند (ربیعی، ۱۳۸۴: ۳۴۱)

ج. ابعاد مشروعیت سیاسی: مشروعیت از دو وصف اساسی برخوردار است: یکی باور و اعتقاد به قدرت و دیگری تعهد و الزام ناشی از آن. در این خصوص باید توجه داشت که اولاً هیچ قدرت سیاسی، صرف نظر از منابع مشروعیت و نوع رژیم سیاسی، بدون وجود حداقلی از اعتقاد و باور قدرت‌پذیران، تحقق و تداوم

واقعی نخواهد داشت. مطابق این دیدگاه، قدرت هنگامی مشروع است که اکتساب و اعمال آن، مطابق با حقوق موضوعه باشد. یعنی مشروعیت با اعتبار حقوقی برابر است یا دست کم یکی از جنبه های مهم مشروعیت قدرت، اعتبار حقوقی آن است. (سرفراز، ۱۳۸۴: ۴۶). به طور کلی اندیشمندان سیاسی منشأ و ملاک های مشروعیت را چنین برشمرده اند: اراده ی عمومی؛ گاه به صورت خواست اکثریت یا همه ی مردم در روی کار آمدن یک حکومت است و گاه به شکل رضایت مردم یک جامعه از یک حکومت می باشد؛ عدالت و ارزش؛ براساس این نظریه، مشروعیت و الزام آوری حکومت و قدرت، متوقف بر اجرای عدالت و تحقق ارزش های اخلاقی است؛ حکومتی مشروع است که عدالت و اخلاق را در جامعه محقق سازد؛ دین و اراده ی الهی؛ در این نظریه، از آنجاکه همه ی انسان ها در انسان بودن برابرند و همه دارای حقوق یکسان اند، هیچ کس حق حاکمیت بر دیگری ندارد و سرچشمه ی مشروعیت و حق، تنها خداوند است؛ چراکه او خالق، رب و مالک حقیقی همه ی موجودات است. این نظریه مورد پذیرش اسلام در باب مشروعیت حکومت و قدرت است (رجبی، ۱۳۸۸: ۳۱).

سازوکارهای تأثیرگذاری

الف: ناکارآمد سازی ساختار سیاسی: یکی از محورهای اصلی جنگ نرم را می توان تلاش برای مشروعیت زدایی ساختاری دانست. همان گونه که کشورها از راه قدرت نرم به مشروعیت یابی نائل می گردند، در فرآیند جنگ نرم تلاش می شود تا به جای اقدامات سازمان یافته ساختاری برای براندازی مستقیم، از الگوهایی بهره گرفته شود که علت اصلی اعتراض های اجتماعی و مشروعیت زدایی، به ناکارآمدی ساختار سیاسی نسبت داده شود. (متقی، ۱۳۸۸: ۱۲۰). قدرت در اندیشه های لومان صرفاً مربوط به ساختار سیاسی نیست. در بسیاری از مواقع، کاربرد قدرت توسط ساختار، با مقاومت نیروهای اجتماعی و بین المللی روبه رو می شود. این امر بیانگر افزایش پیچیدگی ساختار کنش اجتماعی است. به هر میزان که بازیگران متعددی در شکل گیری حوادث تاریخی و رویدادهای سیاسی نقش آفرین باشند؛ میزان کنترل نهادهای سازمان یافته سیاسی کاهش بیشتری خواهد یافت. چنین فرآیندی، نظام های سیاسی را با پدیده های بی ثباتی مزمن، تدریجی و مرحله ای روبه رو می سازد. اگر چنین روندی ادامه یابد، زمینه های جنگ نرم ایجاد خواهد شد (مونکلر، ۱۳۸۴: ۴۵).

ب: افزایش تضادهای درون ساختاری: زمانی که جنگ نرم شکل می گیرد، زمینه برای افزایش تضادهای درون ساختاری به وجود می آید. محور اصلی جنگ نرم، هدایت نیروهای اجتماعی و سیاسی است که دارای تضادهای فکری، تحلیلی و ایدئولوژیک با یکدیگر می باشند. این نیروها در شرایط تعارض، مؤلفه های ستیزش خود را به ساختار سیاسی منتقل می نمایند و از این راه، شکاف های درون ساختاری تشدید می گردد. ظهور و گسترش جنگ نرم منجر به افزایش تضاد در ساختار سیاسی می گردد. این موضوع، بازتاب افزایش مطالبه ها و انتظارات گروه های اجتماعی و همچنین مقاومت حکومت در برابر

انتظارات فزاینده تهدیدکننده را منجر می‌شود. (Lunel, 2008: 115). جنگ نرم در جوامعی بیشتر امکان ظهور و بروز می‌یابد که داری دولت‌های سیاسی ناکارآمد بوده و ساخت‌های قدرت به گونه مؤثری سازمان‌دهی نشده‌اند. دولت‌هایی که در عمل ضعیف بوده و به ندرت می‌توانند بر تنش‌ها غلبه کنند. در این کشورها میزان اعتماد جامعه به نخبگان کاهش می‌یابد؛ زیرا نخبگان در سال‌های پیش ارتباط ساختاری خود با لایه‌های اجتماعی را از دست داده؛ بنابراین در معرض این آسیب‌پذیری، قرار می‌گیرند. آن‌ها نمی‌توانند در شرایط تصاعد بحران از نقش سیاسی مؤثری برخوردار شوند (مونکلر، ۱۳۸۴: ۵-۶). در این فرآیند، نیروهای اجتماعی و گروه‌های فرو ملی به موازات نیروهای فراملی، به کنش شبکه‌ای مبادرت می‌ورزند. (متقی، ۱۳۸۸: ۸۷). در این ارتباط می‌توان شاهد چرخه‌های قدرت غیررسمی بود. به‌طور کلی می‌توان تأکید کرد که در شرایط جنگ نرم، چرخه‌ی رسمی قدرت تحت فشار ناشی از پیچیدگی‌های ساختار اجتماعی و ارتباطی قرار می‌گیرد، احزاب و نهادهای سیاسی، کارکرد خود را برای کنترل محیط و سازمان‌دهی برنامه‌های اجرایی از دست می‌دهند، گروه‌های اجتماعی با حمایت گروه‌های ذی‌نفوذ و رسانه‌ها، مطالبات خود را مطرح می‌کنند، احزاب سیاسی در شرایط رقابت‌های متنوع و ساختار پیچیده، دارای کارکرد تناقض‌آمیز می‌شوند و به عبارتی، احزاب و نهادها در قالب چرخه‌های غیررسمی سیاسی ایفای نقش می‌کنند (Warterberg, 1997: 127)

ج: مشروعیت‌زدایی قدرت: به هر میزان نظام اجتماعی از پیچیدگی بیشتری برخوردار باشد، شاخص‌های متنوع‌تری از جنگ نرم ظهور خواهد یافت. مشروعیت‌زدایی قدرت را می‌توان اصلی‌ترین شاخص سیاسی - فرهنگی جنگ نرم دانست. این امر بر اساس بهره‌گیری از ابزارهای فرهنگی، رسانه‌ای، متون عملی و همچنین فرآیندهای ارتباطی حاصل می‌شود. (Bok, 1996 356). زمانی که جنگ نرم سیاسی ایجاد می‌شود، در آن شرایط اولاً، امکان اعمال قدرت سیاسی بر اساس قوانین رسمی کشور کاهش می‌یابد، ثانیاً، هنجارهایی که قدرت سیاسی را توجیه می‌کنند، در وضعیت ناکارآمدی قرار گرفته و به این ترتیب در باورهای رسمی جامعه اختلال ایجاد می‌شود. در نهایت این که شهروندان تمایل به اعلام رضایت نسبت به مراتب اقتدار در ساختار قدرت ندارند. مؤلفه‌های یاد شده را سطوح سه‌گانه‌ی جنگ نرم سیاسی در فضای مشروعیت‌زدایی می‌نامند. در این شرایط مؤلفه‌هایی همانند قانون، باورهای پذیرفته شده اجتماعی و انتخاب رضایت‌آمیز یک نظام سیاسی کارآمد کاهش یافته و در نتیجه، توجهات اخلاقی که زمینه‌ساز همکاری و اطاعت از یک نظام سیاسی است، به گونه قابل توجهی کاهش می‌یابد. همچنین جلوه‌هایی از مشروعیت محدود در حوزه‌ی اجتماعی و در تعامل جامعه با نهادها و حکومت ظهور می‌یابد (بتیام، ۱۳۸۸: ۱۵۰-۱۴۸).

بعد فرهنگی جنگ نرم غرب بر ضد مشروعیت سیاسی جمهوری اسلامی ایران

الف: فرقه‌سازی: فرقه‌سازی یعنی جداسازی یک جزء از کل، سابقه دیرین در تاریخ ادیان مختلف دارد. اصلی‌ترین پیامد فرقه‌سازی دینی از بین بردن اصالت دین است. در سال‌های اخیر پیروان فرقه‌های مختلف از جمله شیطان‌پرستی عرفانی و .... برای جذب هرچه بیشتر اعضای جدید و انحراف افکار مردم به‌ویژه جوانان بر فعالیت‌های تبلیغی خود در ایران افزوده‌اند. مروجان بهائیت از روش‌های گوناگون به‌ویژه تکیه بر جذابیت جنسی استفاده می‌کنند. مبلغان وهابیت با پرداخت کمک‌های نقدی و غیر نقدی به خانواده‌های فقیر شهری و روستایی مرزی و جنوبی کشور تلاش می‌کنند آنان را با اندیشه‌های انحرافی خود همسو کنند. (کیاشمشکی، ۱۳۸۷). شیطان‌پرستی یک حرکت شبه مکتبی است. در شیطان‌پرستی، شیطان به‌عنوان نماد قدرت حاکمیت مورد پرستش قرار دارد. این عقیده دنیا را که به‌عنوان دوزخ برشمرده می‌شود قانونمند می‌کند. درنهایت معنای شیطان‌پرستی پرستش قدرت پلیدی است هسته اعتقاد انحرافی شیطان‌پرستان الحاد و پوچ انگاری است بر این مبنا هر رفتار ناهنجاری که به‌ویژه ادیان در مورد آن‌ها حساسیت دارند برای آن‌ها مباح و حتی لازم است. (محمدی، ۱۳۹۰)

نخستین مسئله‌ای که پس از پیروزی انقلاب اسلامی در ایران ذهن غرب را به خود مشغول داشت احتمال وقوع یک انقلاب فراگیر در منطقه و تهدید منافع غرب به‌ویژه ایالات متحده آمریکا بود. شیطان‌پرستی ابزار جنگ نرم غرب علیه انقلاب فراگیر دینی و اسلامی در جهان و منطقه بشمار می‌رود. آمریکا برای ایجاد بحران هویت در ایران تلاش دارد تا با تبلیغ ترویج و حمایت از فرآیند فرقه‌سازی به ایجاد تنش فرقه‌ای در کشور و تضعیف یکپارچگی سرزمینی و هویتی ایران پردازد این مسئله در چارچوب راهبرد ((تنش از بیرون- تغییر از درون)) قابل تعریف است که در برخی از تحركات فرقه‌ها و گروهک‌های قومی، مذهبی و تروریستی مانند جندالشیطان، پژاک یا گسترش شیعه هراسی در استان‌های مرزی مشاهده می‌شود. (متقی، ۱۳۸۸: ۹۰)

ب: تشکیل اپوزیسیون فرهنگی: تجربه سیاسی بسیاری از کشورها نشان داده است که گروه‌های اپوزیسیون آن‌ها از ابزارهای سیاست خارجی آمریکا محسوب می‌شوند. هرگاه آمریکایی‌ها در روند جدال استراتژیک با کشوری قرار می‌گیرند، تلاش می‌کنند تا از طریق گروه‌های اپوزیسیون، روند مشروعیت‌زدایی را پیگیری کند. از نظر آمریکایی‌ها، اپوزیسیون، نیروی سیاسی مؤثری برای ایفای نقش در امور داخلی کشورها به شمار می‌رود. به همین دلیل، آمریکا تلاش می‌کند از اپوزیسیون ایرانی به‌عنوان نیروی تأثیرگذار بر مسائل سیاسی و اجتماعی ایران، استفاده کند. (کریمی، ۱۳۸۷: ۳) پروژه بهره‌برداری از گروه‌های اپوزیسیون یکی از اصلی‌ترین اهداف خود را ایجاد اتحاد میان گروه‌های ضدانقلاب خارج نشین قرار داده است. آنان از لابی‌ها، نهادها و سیاسیون متنفذ متمایل به خود، نهایت استفاده را به عمل می‌-

آورند تا بتوانند گروه‌های خارج نشین را به یکدیگر متصل کرده و یک اتحاد هرچند مصنوعی بین آن‌ها با محوریت ضدیت با ایران ایجاد کنند. (نائینی، ۱۳۸۹: ۹۰)

بعد سیاسی جنگ نرم غرب بر ضد مشروعیت سیاسی جمهوری اسلامی ایران

الف: تضعیف اصل ولایت فقیه: تشکیک در مشروعیت ولایت فقیه به منظور تفکیک دین از سیاست، ایجاد بی‌اعتمادی در بین مردم و استحاله اصل ولایت فقیه برای استحاله مکتب شیعه در ایران و کودتای نرم علیه گفتمان انقلاب اسلامی است. اتخاذ این راهبرد، در نظریه جنگ نرم فوکویاما و مهندسی معکوس ریشه دارد که برای پیروزی بر یک ملت، باید میل و ذائقه آن ملت را تغییر داد و نظام ارزشی آن را نابود کرد. (فوکویاما، ۱۳۸۶: ۷۸)

به اعتقاد فوکویاما، شیعه پرنده‌ای است که افق پرواز آن خیلی بالاتر از تیرهای غرب است؛ پرنده‌ای که دو بال دارد؛ یک بال سبز و یک بال سرخ. بر اساس نظریه فوکویاما، بال سبز شیعه، انتظار یا عدالت‌خواهی و بال سرخ شیعه، شهادت‌طلبی است که ریشه در کربلا دارد و شیعه را فناپذیر ساخته است. افق پرواز شیعه با این دو بال، خیلی بالا است و تیرهای سیاسی، اقتصادی، اجتماعی، فرهنگی، اخلاقی و... به آن نمی‌رسد. به اعتقاد او بعد سوم شیعه، مهم است که این پرنده، زرهی به نام ولایت و ولایت‌پذیری بر تن دارد که آن را شکست‌ناپذیر و تهدید‌ناپذیر نموده است. او بر همین اساس، نظریه مهندسی معکوس را برای شیعیان مطرح کرد. طبق این نظریه برای موفقیت در عملیات بر ضد ایران ابتدا باید ولایت فقیه، نشانه گرفته شود؛ زیرا در صورت تضعیف ولایت؛ رفاه جای شهادت را می‌گیرد و پس از آن، عدالت و انتظار از جامعه رخت برمی‌بندد. تاکید بر استحاله و مقابله با رهبری نظام، از روش‌های اصلی جریان براندازی در جنگ نرم است.

ب: بهره‌برداری تاکتیکی از حقوق بشر: تمرکز غرب بر موضوعات حقوق بشری در واقع تلاش برای تأمین محتوای رسانه‌ای برای حملات نرم به ایران است و در هر تهاجم و دفاعی، ابزار و محتوای رسانه‌ای مداوم و نرم از اهمیت استراتژیک برخوردار است. جنگ نرم غرب در حوزه حقوق بشر کارکردهای فراوان داخلی، بین‌المللی و ضد ایرانی دارد:

الف) مداخله آشکار در امور ایران بدون پرداخت هزینه نقض حقوق بین‌الملل از سوی مداخله‌گر؛

ب) تخریب چهره ایران و سایر نیروهای منتسب به اسلام‌گرایی؛

ج) مقابله با پیشرفت دکترین ایران و ممانعت از الگوبرداری سایر ملل از آن؛

د) ادامه ائتلاف غربی علیه ایران و اسلام؛

ه) توجه اذهان عمومی از غرب به شرق، همراه نمودن فعالان ضد جنگ در غرب با دستور کار ضد

اسلامی و ضد ایرانی، با توجه به حساسیت این گروه‌ها نسبت به مسائل حقوق بشری.

از جمله اقدامات دولت‌های غرب در سال‌های اخیر در موضوع حقوق بشر عبارتند از:

صدور قطعنامه در مجمع عمومی شورای امنیت و شورای حقوق بشر، تحریم اموال و سفر مقامات و مسئولین ایران، فراخوان سفیر از ایران یا احضار سفیر ایران، اعطای جایزه صلح نوبل و ایجاد کمپین‌های حقوق بشری. در هر دوره بررسی دوره‌ای وضعیت حقوق بشر کشورها در ژنو (UPR)^۱ گروه‌هایی مشغول تجمع و اعتراض هستند. مهم‌ترین ابزارهای نرم حقوق بشری عبارتند از: رسانه‌ها، گزارشگران موضوعی و گزارشگر ویژه، کمپین‌های گروه‌های معارض، اتاق فکرها و مؤسسات مطالعاتی. (رمضانی، ۱۳۹۰). تمرکز بر مفاهیم حقوق بشر مربوط به گروه‌های جوانان، زنان، دانشجویان، کارگران، قومیت‌ها، اقلیت‌های مذهبی، هنرمندان، فرهیختگان، حتی همجنس‌بازان در فهرست برنامه‌های نظریه‌پردازان جنگ نرم قرار دارد. عبدالله خانی، ۱۳۸۵: ۶۵)

ج: انقلاب رنگی: انقلاب مخملی رنگی، پروژه‌ای از تحولات سیاسی است که با مدیریت رسانه‌ای و افکار عمومی و مهندسی اجتماعی آغاز می‌شود و به مهندسی سیاسی شبه دموکراتیک در نظام‌های سیاسی منجر می‌شود. مقاومت غیر خشونت‌آمیز در اعتراض به سیاست‌های دولت و حمایت از آزادی، دموکراسی و استقلال ملی از وجوه مشخص این انقلاب‌ها است. (ماه‌پیشانیان، ۱۳۸۹: ۱۰۰)

دولت آمریکا با بحران‌سازی فرهنگی و اجتماعی و یورش تبلیغاتی به مهندسی انقلاب رنگی در ایران می‌پردازد و نقش چندگانه را در تسهیل وقوع انقلاب رنگی در ایران ایفا می‌کند. از نظر آمریکا گروه‌های معترض داخل ایران به دستگاه‌های نمابر، رایانه، اینترنت، مبالغ لازم برای انتشار مطالب و مخفی ماندن از چشم مأموران نیاز دارند و از همه مهم‌تر، آن‌ها نیاز به حمایت پنهانی دارند تا بتوانند مأموریت خود را به نحو احسن انجام دهند. (Donovan, ۲۰۰۳: ۷۶). رسانه‌های مورد حمایت آمریکا می‌کوشند کاستی رژیم را برجسته و مخالفان و منتقدان حکومت و نظام را به چهره‌های شاخص تبدیل کنند. آمریکا پیش از این از تلویزیون ماهواره‌ای فارسی زبان (VOA) و رادیوی فارسی زبان (رادپو فردا)، حمایت کرده است. این رسانه‌ها در سال‌های اخیر، بخش اعظم کمک‌های مالی را برای ترویج لیبرال دموکراسی اومانیستی، سکولاریستی غرب در ایران به خود اختصاص داده‌اند. (ماه‌پیشانیان، ۱۳۸۹: ۷۸)

د: نافرمانی مدنی: از جمله واژه‌هایی که جنگ نرم با آن دارای ارتباط قوی می‌باشد، نافرمانی مدنی و هنجارشکنی آحاد جامعه است. نافرمانی مدنی، اقدامی است که شهروندان جامعه با اتکا بر ابزارهای مسالمت‌آمیز، در برابر هنجارهای موجود، انجام می‌دهند. اقدام به نافرمانی مدنی در درجه اول باید غیر خشونت‌آمیز باشد. در درجه دوم مسئولیت چنین اقدامی باید از سوی اقدام‌کنندگان پذیرفته شود. در درجه سوم نیز چنین اقدامی باید محدود باشد و در درجه چهارم بدیل‌های سازنده‌ای ارائه دهد (الیاسی و

همکاران، ۱۳۸۸: ۷۶). بنابراین تلقی نافرمانی مدنی به عنوان نوعی جنگ نرم که قدرت و اقتدار حکومت را تقلیل می‌دهد و کارآمدی و مشروعیت الگوی سیاسی موجود را به چالش می‌کشد، تلقی درستی به نظر می‌رسد. این برداشت از نافرمانی مدنی، شیوه‌ای از جنگ نرم برای براندازی یک نظام سیاسی به شمار می‌رود که محدود به بعد سیاسی می‌شود و سایر ابعاد جنگ نرم را در برنمی‌گیرد. (نائینی، ۱۳۸۹: ۲۱)

سایر مؤلفه‌های تأثیرگذار جنگ نرم بر مشروعیت سیاسی

الف: حوزه اقتصادی: برآیند محدودیت‌های اقتصادی ساختاری و کارگزاری، اقتصاد ملی ایران را با چالش و ناامنی در زمینه‌ها و موضوعات صادرات کالا و خدمات، جذب سرمایه‌گذاری خارجی و اعتبار بین‌المللی، توسعه اقتصادی، صنعتی و تکنولوژیکی، مواجه ساخته و نهایتاً مشکلات تأمین نیازمندی‌های جامعه و رفاه و وضعیت مطلوب اقتصادی برای ملت را به دنبال دارد. بدون تردید عدم توانایی دولت در تأمین نیازها و رفاه اقتصادی مردم، موجب نارضایتی ملت و به تبع آن کاهش مشروعیت و مقبولیت نظام می‌شود (دهقانی، ۱۳۸۳: ۴۹۰).

ب: حوزه دفاعی، امنیتی: هرگونه اقدامی که منجر به تغییر در فرهنگ و الگوهای دفاعی گردد و عناصری مانند روحیه مقاومت، ایثار، شهادت‌طلبی، توکل و ..... را نادیده بگیرد، در زمره تهدیدات نرم حوزه دفاعی است. این‌گونه تهدیدات می‌تواند منبعث از وابستگی به تولیدات علمی و آموزشی ناکارآمد دشمن باشد. این‌گونه مواد آموزشی، مانع از شکل‌گیری ادراکات دفاعی متناسب با شرایط و ضروریات بومی‌شده و موجبات کاهش مشروعیت را فراهم می‌آورد (ذوالفقاری، ۱۳۸۹: ۱۵۹).

ج: حوزه اجتماعی: ازجمله مؤلفه‌های بعد اجتماعی جنگ نرم، کنش‌های اجتماعی، روابط و تعاملات، آداب و رسوم و رفتارهای جمعی است. عاملان جنگ نرم در پی آن هستند تا بر هویت جامعه، انسجام اجتماعی، روحیه ملی، سرمایه اجتماعی، الگوهای رفتاری، دل‌بستگی ملی و ... تأثیر بگذارند. (ساندرس، ۱۳۸۲: ۱۲۶).

مدل مفهومی تحقیق: مدل مفهومی تحقیق بر اساس ادبیات تحقیق به شرح شکل (۱) زیر است

شکل ۱: مدل مفهومی تحقیق

روش‌شناسی

این تحقیق بر مبنای دستاورد و نتیجه تحقیق، از نوع کاربردی است یعنی نتایج آن می‌تواند مبنای عمل و تصمیم‌گیری در سازمان‌های سیاسی و فرهنگی جمهوری اسلامی ایران قرار گیرد. بر مبنای اهداف تحقیق از نوع پیمایشی، توصیفی، تحلیلی است. چون محققان نه تنها در یک مرحله از فرآیند انجام کار به شناسایی و توصیف ابعاد و مؤلفه‌های جنگ نرم غرب می‌پردازند، به چگونگی تأثیر

متغیر مستقل (جنگ نرم غرب) بر متغیر تابع (مشروعیت سیاسی جمهوری اسلامی ایران) نیز پرداخته‌اند. همچنین این تحقیق بر مبنای نوع داده‌های مورد نیاز، بصورت یک تحقیق آمیخته (کمی و کیفی) است. در این تحقیق، داده‌های لازم با استفاده از دو روش مطالعه کتابخانه‌ای و مطالعه میدانی، جمع‌آوری شده‌اند. در روش کتابخانه‌ای از ابزار فیش‌برداری و در روش میدانی از ابزار پرسشنامه استفاده شده است.

جامعه آماری تحقیق حاضر را دانشجویان ورودی سال تحصیلی ۹۳-۹۲ دانشگاه عالی دفاع ملی به تعداد ۹۰ نفر تشکیل می‌دهند که تمامی جامعه آماری دارای مقطع تحصیلی کارشناسی ارشد و دانشجوی دکتری بوده و ۸۴٪ پاسخ‌گویان به سؤالات پرسشنامه، بالای ۱۵ سال سابقه خدمت در مشاغل اجرایی و یا علمی مرتبط با مباحث سیاسی و تهدیدات امنیتی دارند. از آن جهت این جامعه آماری مورد توجه قرار گرفته که به باور مقام معظم رهبری (حفظه... تعالی)، افسران جنگ نرم که نقش مؤثری در مبارزه با تهدیدات غرب دارند، دانشجویان می‌باشند و دانشجویان این دانشگاه به واسطه اثرگذاری زیاد در این حوزه به عنوان جامعه آماری در نظر گرفته شده‌اند. از آنجایی که داده‌های این تحقیق دارای مقیاس فاصله‌ای بوده و میانگین پذیر می‌باشند، لذا برای تعیین اندازه نمونه از تخمین فاصله‌ای میانگین و فرمول کوکران استفاده شده است.

$$n = \frac{N(Z_{\alpha/2})^2 \times \sigma^2}{D(N-1) + (Z_{\frac{\infty}{2}})^2 \times \sigma^2} = \frac{90(1.96)^2 \times 3.7}{0.3(90-1) + (1.96)^2 \times 3.7} = \frac{1279.25}{40.91} = 31.27 \approx 32$$

$Z_{\frac{\alpha}{2}}$ با ضریب اطمینان ۹۵٪ از طریق جدول مربوطه محاسبه شده است. که مقدار آن ۱,۹۶ می‌باشد، واریانس جامعه آماری از روی تحقیق انجام گرفته شده از قبل تعیین شده است. در این تحقیق پس از مشخص شدن شاخص‌های متغیر که پایه‌های سؤال‌های پرسشنامه را تشکیل می‌داد، اقدام به تهیه پرسشنامه گردید.

تجزیه و تحلیل داده‌ها و یافته‌های تحقیق

تجزیه و تحلیل فرضیه:

فرضیه: چنین به نظر می‌رسد، جنگ نرم غرب بر ضد مشروعیت سیاسی ج.ا.ایران، در بعد اصلی فرهنگ (با محوریت سیاست‌های فرقه‌سازی و تقویت اپوزیسیون‌های فرهنگی) و در بعد اصلی سیاست، (با محوریت سیاست‌های تضعیف اصل ولایت فقیه و رواج نافرمانی مدنی)، استوار می‌باشد.

تعداد حجم گروه نمونه / حاصل جمع میانگین تعدیل = میانگین مرکب

$$\square \frac{\sum \bar{x}}{N} = \frac{141}{32} = 4.40\bar{x}$$

جدول ۱: جدول توزیع و درصد فراوانی مربوط به سؤالات فرضیه

طیف	خیلی زیاد	زیاد	متوسط	کم	خیلی کم	جمع
فراوانی	۱۵	۱۷	۰	۰	۰	۳۲
درصد	٪ ۴۶/۹	٪ ۵۳/۱	٪ ۰	٪ ۰	٪ ۰	٪ ۱۰۰

تجزیه و تحلیل استنباطی

گام ۱: تدوین فرضیه‌ها

H_0 = فرقه‌سازی و تشکیل اپوزیسیون‌های فرهنگی و تضعیف اصل ولایت فقیه و رواج نافرمانی مدنی توسط غرب، مشروعیت سیاسی ج.ا.ایران را کاهش نخواهد داد.

H_1 = فرقه‌سازی و تشکیل اپوزیسیون‌های فرهنگی و تضعیف اصل ولایت فقیه و رواج نافرمانی مدنی توسط غرب، مشروعیت سیاسی ج.ا.ایران را کاهش خواهد داد.

گام ۲: محاسبه آماره آزمون

آماره آزمون با استفاده از رابطه و جدول زیر محاسبه می‌گردد:

$$\square \sum \frac{(F_o - F_e)^2}{F_e} \chi^2$$

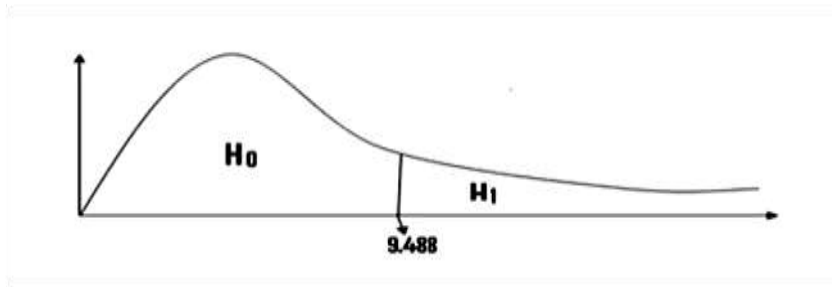
جدول ۲: جدول مجذور کا (خی ۲) مربوط به فرضیه

$\frac{(F_o - F_e)^2}{F_e}$	مربع تفاوت ($F_o - F_e$) ^۲	تفاوت ($F_o - F_e$)	فراوانی مورد انتظار (F_e)	فراوانی مشاهده شده (F_o)	فراوانی سطوح
۱۱/۵۶	۷۳/۹۶	۸/۶	۶/۴	۱۵	خیلی زیاد
۱۷/۵۶	۱۱۲/۳۶	۱۰/۶	۶/۴	۱۷	زیاد
۶/۴	۴۰/۹۶	- ۶/۴	۶/۴	۰	متوسط
۶/۴	۴۰/۹۶	- ۶/۴	۶/۴	۰	کم
۶/۴	۴۰/۹۶	- ۶/۴	۶/۴	۰	خیلی کم
۴۸/۳۲	۳۰۹/۲	-	۳۲	۳۲	مجموع

$$\chi^2 = 48,32$$

کام ۳: محاسبه آمار بحرانی

اگر درجه آزادی را ϵ ($N-1=4=D_f$) و ضریب اطمینان را ۹۵٪ در نظر بگیریم، مقدار بحرانی برابر $\chi^2=9/488$ می‌شود.

کام ۴: تصمیم‌گیری

شکل ۲: نمودار مجذور کا (خی ۲) مربوط به فرضیه

با مقایسه مقدار آماره آزمون (۴۸,۳۲) و مقدار بحرانی (۹/۴۸۸) ملاحظه می‌شود که آماره آزمون در ناحیه χ^2 قرار گرفته است، بنابراین فرضیه χ^2_0 رد می‌شود. لذا در سطح خطای ۵٪ با اطمینان ۹۵٪ فرضیه χ^2_1 مبنی بر کاهش مشروعیت سیاسی ج.ا.ایران از طریق فرقه‌سازی و تشکیل اپوزیسیون‌های فرهنگی و تضعیف اصل ولایت فقیه و رواج نافرمانی مدنی توسط غرب، تأیید شده و نتایج قابل تعمیم به کل جامعه مورد تحقیق می‌باشد.

نتیجه‌گیری و پیشنهاد**الف- نتیجه‌گیری:**

امروزه جنگ نرم، مؤثرترین، کارآمدترین، کم‌هزینه‌ترین و درعین حال، خطرناک‌ترین و پیچیده‌ترین نوع تهدید علیه ارزش‌ها و مشروعیت سیاسی یک کشور است. زمانی که جنگ نرم شکل بگیرد، توانایی تأثیرگذاری بر طرز تلقی و رفتار افراد عادی را دارد. هدف اصلی جنگ نرم در سطح مردمان، عنصر مردمی قدرت ملی کشور است. هدف از جنگ نرم در این سطح، سلب اراده و انگیزه از مردم و بی‌تفاوت نمودن جمعیت‌های همراه و تبدیل آن‌ها به جمعیت‌های معارض، مخالف و بی‌تفاوت و شکل دادن به نافرمانی‌های مدنی با ایجاد شکاف بین مردم و حاکمیت است. جنگ نرم در این سطح می‌تواند بر میزان حمایت مردم از سیاست‌های نظام و نخبگان مؤثر باشد. با نگاهی به نظریه‌های مختلف و بررسی چپستی، ویژگی‌ها و ابعاد گوناگون جنگ نرم، می‌توان گفت که جنگ نرم پدیده‌ای است که جنبه‌های مختلف مشروعیت سیاسی کشورها را در عصر

حاضر تحت تأثیر قرار داده و کشورهای غربی از ابعاد سیاسی و فرهنگی آن برای تضعیف مشروعیت سیاسی کشورها استفاده می‌کنند. پس از پیروزی انقلاب اسلامی، مؤلفه‌های گوناگونی در ابعاد سیاسی، فرهنگی با عنوان‌های تضعیف اصل ولایت‌فقیه، بهره‌برداری تاکتیکی از حقوق بشر، وقوع انقلاب‌های رنگی در کشور، رواج نافرمانی مدنی، فرقه‌سازی دینی و تشکیل اپوزیسیون‌های فرهنگی توسط بلوک غرب و گروه‌های فشار برای تضعیف نظام و مشروعیت سیاسی آن در سطح داخلی و همچنین مجامع جهانی، پیاده‌سازی گردیده و بعضاً بحران‌هایی را برای نظام پدید آورده‌اند. آنچه مشخص است به موازات ارتقاء فرآیندهای راهبردی نظام و گسترش اندیشه‌های سیاسی و فرهنگی جهان اسلام به پرچم‌داری جمهوری اسلامی ایران در کشورهای عربی و غیرعربی منطقه، تهدیدات غرب و اقدامات تخریبی آن‌ها برای تضعیف مشروعیت سیاسی نظام نیز افزایش خواهد یافت.

ب- پیشنهادها:

- پیشنهادهای زیر به منظور مقابله با تهدیدات احتمالی فراروی کشور در ابعاد فرهنگی و سیاسی در آینده ضروری به نظر می‌رسد:
- ۱- محوریت دادن به خانواده و برنامه‌های فرهنگی به عنوان مهم‌ترین مؤلفه تأثیرگذار فرهنگی و مذهبی و در اختیار قرار دادن ابزارهای فرهنگی بدون نگاه منفعت‌گرایانه در این برنامه‌ها
  - ۲- شناخت نیازهای فکری و روانی جوانان با بررسی علل گرایش برخی از آنان به برنامه‌های فرهنگی غرب که در قالب اپوزیسیون‌های فرهنگی ترویج می‌گردد و برنامه‌ریزی برای بازتعریف دین، متناسب با نیازهای روانی و جذب حداکثری برای نسل‌های آینده
  - ۳- معرفی افتخارات ایرانی، اسلامی و ایجاد روحیه امید به آینده برای افزایش رضایت‌مندی مردمی و در نهایت تحکیم پایه‌های مشروعیت سیاسی نظام
  - ۴- شناسایی مراکز و مؤلفه‌هایی که بیشترین ضربات را در فعالیت جنگ نرم غرب متحمل می‌شوند، برای کاهش این ضربات در حوادث مشابه فتنه ۸۸
  - ۵- گسترش همکاری‌های دو جانبه، منطقه‌ای و بین‌المللی و همزیستی فعالیت با جهان خارج و مقابله با انزوا با سرلوحه قرار دادن اصول عزت، حکمت و مصلحت.

۶- تعامل با دنیای خارج بر اساس احترام به قواعد و هنجارهای بین‌المللی و اصل عدم مداخله در امور دیگران و ادامه پرهیز از تشنج در روابط با کشورها و گفتگو با کانون‌های قدرت منطقه‌ای و بین‌المللی.

۷- بازنگری و ساماندهی ساختار دستگاه‌ها و نهادهای فعال و فعال شدن دستگاه دیپلماسی در شناسایی فرصت‌ها و محدودیت‌های خارج از کشور توسط دستگاه دیپلماسی کشور و معرفی آن‌ها به نهادهای سیاسی و تشویق آن‌ها برای فعالیت در عرصه منطقه‌ای و بین‌المللی جهت بسط روابط سیاسی با کشورهایی که موجب سرعت بخشیدن توسعه همه‌جانب کشور می‌شوند که در نهایت باعث افزایش مشروعیت سیاسی کشور خواهد شد.

۸- شفاف‌سازی مقاصد غرب در تشکیل اپوزیسیون‌های فرهنگی در داخل کشور برای تضعیف مشروعیت سیاسی نظام و رصد فعالیت‌های گذشته غرب و بهره‌گیری از اصول آینده‌پژوهی برای مقابله با تهدیدات احتمالی غرب در ابعاد فرهنگی

۹- طراحی برنامه‌های رسانه‌ای با محوریت ارزش‌های ایرانی، اسلامی با قابلیت رقابت و مقابله در فضای رسانه‌ای با تهاجم غرب و کاهش فعالیت‌های تخریبی آن‌ها از طریق فرقه‌سازی دینی

۱۰- زمینه‌سازی جهت افزایش میزان اعتماد به نخبگان جامعه به منظور مقابله مؤثر با تضادهای درون ساختاری در جهت مقابله با تضعیف مشروعیت سیاسی نظام

۱۱- ساماندهی نیروهای مختلف مردمی و ارائه آموزش‌های لازم برای برخورد مناسب با حوادث پیش‌بینی‌نشده در زمان بحران‌های مدنی و انقلاب‌های رنگی

۱۲- القاء تفکرات اسلامی در بین مردم و لزوم تبعیت مذهبی از ولایت مطلقه فقیه با بهره‌گیری برنامه‌ریزی شده از رسانه‌ها

۱۳- ترویج مبانی فرهنگی اسلام و مقابله با مظاهر شیطان‌پرستی و فرقه‌گرایی به منظور ناکام گذاشتن تحركات غرب در ایجاد بحران هویتی در ایران

۱۴- ترویج و اشاعه فرهنگ ناب اسلام و اندیشه‌های ناب اسلام در زمینه رعایت حقوق بشر به منظور مقابله با بهره‌برداری‌های تاکتیکی غرب از مقوله حقوق بشر در تضعیف مشروعیت سیاسی کشور.

فهرست منابع

الف - منابع فارسی:

- نیا، حسین، مرادی گلمراد و محمدی فر نجات، (۱۳۸۸)، "تأثیر آگاهی سیاسی دانشجویان بر تغییر نگرش آن‌ها نسبت به مشروعیت نظام سیاسی بر اساس نظریه وبر": مورد مطالعه دانشگاه اصفهان، پژوهشنامه‌ی علوم سیاسی، سال چهارم، ش چهارم.
- موسوی، سیدرضا، (۱۳۸۲)، "عقل و مشروعیت سیاسی از نظر ماکس وبر و هابرماس"، مجله‌ی کیهان فرهنگی، ش ۱۳۲ - ۱۳۱.
- مونکلو، هر فرید، (۱۳۸۴)، "جنگ‌های مدرن"، ترجمه‌ی حسن درگاهی، تهران: دانشکده فرماندهی و ستاد.
- نای، ژوزف، (۱۳۸۶)، "قدرت نرم"، ترجمه‌ی محسن روحانی و مهدی ذوالفقاری، تهران: دانشگاه امام صادق (ع) و پژوهشکده‌ی مطالعات و تحقیقات بسیج.
- نائینی، علی محمد، (۱۳۸۹)، "بررسی تطبیقی سه گانه تهدید سخت، نیمه سخت و نرم"، فصلنامه‌ی راهبرد دفاعی، ش ۳۰.
- هیوود، دیوید، (۱۳۸۸)، "مقدمه‌ی نظریه‌ی سیاسی"، ترجمه‌ی عبدالرحمن عالم، چاپ دوم، تهران: نشر قومس.
- وینسنت، اندرو، (۱۳۸۹)، "نظریه‌های دولت"، ترجمه‌ی حسین بشیریه، تهران: نشر نی.
- الیاسی و همکاران، (۱۳۸۸)، "بررسی تهدیدات نرم آمریکا علیه جمهوری اسلامی"، پروژه تحقیقاتی، تهران: معاونت فرهنگ اجتماعی بسیج.
- الیاسی، محمدحسین (۱۳۸۷)، "مقدمه‌ای بر ماهیت و ابعاد تهدید نرم"، فصلنامه نگاه، سال دوم، ش ۵. افتخاری، اصغر، (۱۳۸۵)، "شرعی‌سازی سیاست"، فصل‌نامه دانش سیاسی، سال دوم، شماره ۴.
- افتخاری، اصغر، (۱۳۸۷)، "دو چهره قدرت نرم"، قدرت نرم و سرمایه اجتماعی، تهران: انتشارات دانشگاه امام صادق (ع) و پژوهشکده مطالعات بسیج، جلد اول.
- افتخاری، اصغر، (۱۳۸۹)، "جنگ نرم رویکردی فرهنگی"، تهران: دانشگاه امام صادق (ع).
- افتخاری، اصغر، (۱۳۹۲)، "منابع قدرت نرم انقلاب اسلامی"، فصل‌نامه انقلاب اسلامی، سال سوم، شماره ۹.
- بیتام، دیوید و کیت نش و آلن اسکات، (۱۳۸۸)، "مشروعیت سیاسی، راهنمای جامعه‌شناسی سیاسی"، ترجمه‌ی قدیر نصری و محمدعلی قاسمی، تهران: پژوهشکده‌ی مطالعات راهبردی.

- پورسعید، فرزاد (۱۳۸۳)، "فرآیند مشروعیت‌یابی در نظام جمهوری اسلامی"، فصلنامه مطالعات راهبردی، ش ۲۶.
- تقوی، محمدناصر، (۱۳۷۰)، "تأثیر انواع مشروعیت در مشارکت سیاسی با نگاهی به مشروعیت حکومت دینی و نظریه‌های ولایت‌فقیه"، مجله حکومت اسلامی، سال ششم، ش ۲.
- حائری، محمدحسن، (۱۳۸۳)، "مردم‌سالاری دینی و مسئله مشروعیت"، مجله‌ی مطالعات اسلامی، ش ۶۳.
- خسروی، غلامرضا، (۱۳۸۰)، "مشروعیت سیاسی"، مجله بازتاب اندیشه، ش ۲۴.
- ربیعی، علی، (۱۳۸۴)، "مطالعات امنیت ملی"، تهران: وزارت امور خارجه.
- رجبی، فاطمه، (۱۳۸۸)، "مشروعیت و مقبولیت در اندیشه‌ی سیاسی امام خمینی (رحمت‌الله علیه)"، پایان‌نامه کارشناسی ارشد دانشگاه آزاد اسلامی، تهران: واحد مرکز.
- زارع، عباس، (۱۳۷۹)، "نقش بحران مشروعیت در پیدایش نهضت مشروطه و انقلاب اسلامی ایران"، مجله‌ی علوم سیاسی، سال سوم، ش ۱۲.
- ساندرس، فرانسیس، (۱۳۸۲)، "جنگ سرد فرهنگی"، ترجمه‌ی بنیاد فرهنگی پژوهشی غرب‌شناسی، تهران: انتشارات غرب‌شناسی.
- سرفراز، فرشید، (۱۳۸۴)، "مفهوم مشروعیت و رهیافت‌های گوناگون نسبت به آن"، مجله‌ی سیاسی و اقتصادی، ش ۱۷۸.
- عالم، عبدالرحمان، (۱۳۸۹)، "بنیادهای علم سیاست"، تهران: نشر نی.
- عبدالله‌خانی، علی، (۱۳۸۵)، "رویکردها و طرح‌های آمریکایی درباره ایران"، تهران: موسسه فرهنگی مطالعات و تحقیقات بین‌المللی ابرار معاصر ایران.
- العوینی، محمدعلی، (۱۳۶۹)، "امپریالیسم تبلیغاتی"، ترجمه محمد سپهری، تهران: سازمان تبلیغات اسلامی.
- فوکویاما، فرانسیس، (۱۳۸۷)، "پایان تاریخ"، فصل‌نامه سیاست خارجی، سال هفتم، ش ۷۴.
- کرمی، مسعود، (۱۳۸۷)، "قابلیت‌های بسیج و سرمایه اجتماعی"، در مجموعه‌ی مقالات قدرت نرم، ج دوم، تهران: پژوهشکده مطالعات و تحقیقات بسیج.
- کیاشمشکی، احمد، (۱۳۸۷)، "میزگرد علمی نقد و بررسی عرفان‌های کاذب"، قم: همایش‌های مدرسه دارالشفاء.

- لان‌که، استفان و اوه شیمانک، (۱۳۸۸)، "جامعه‌شناسی سیاسی جوامع پیچیده، راهنمای جامعه‌شناسی سیاسی"، ترجمه‌ی قدیر نضری و محمدعلی قاسمی، تهران: پژوهشکده‌ی مطالعات راهبردی.
- ماه‌پیشانیان، مهسا، (۱۳۸۹)، "جنگ نرم در فضای رسانه و سایبر"، تهران: موسسه علمی فرهنگی طلوع.
- متقی، ابراهیم، (۱۳۸۸)، "مدیریت جنگ نرم در فضای عدم تعادل امنیتی"، فصلنامه‌ی مطالعات بسیج، سال دوازدهم، ش ۴۳.

ب- منابع انگلیسی:

- Bok, Derek (1996) , "The state of Nation, Cambridge, Mass: Harbard University Press
- Luhmann, Nickolas, (1990), " The Paradox of دستگاه Differentiation and the Evolution of Society", New York; Columbia University press.
- Nye, Joseph, (2004), " Soft Power, the Means to Success in World" Politics, New York Public Affairs.
- Warterberg, (1992), "Rithinking of Power", Albany, Static University of new York.